BİR MEZHEBİ VEYA BİR MÜÇTEHİDİ TAKLİD ETMEK CAİZDİR AMA VACİP DEĞİLDİR

Taklit ile ilgili hususları şöyle sıralayabiliriz:

1- Taklit, delilini bilmeden başkasının sözü ile amel etmektir.

2- Delilden anlamayan veya delile ulaşma imkanı olmayan avamdan insanlar için taklit caizdir. El-Bani şöyle der: "İbn-i Abdilber özetle şöyle der: Bütün bunlar avamdan olmayanlar içindir. Avamın, herhangi bir durumda alimlerini taklit etmesi kaçınılmaz olur. Çünkü delili bilmez, anlamadığı için de bunun bilgisine ulaşamaz. İlim derece derecedir ve en üstüne ulaşmak için en alttan başlamak gerekir. Bu da avam halk ile delil arasında engeldir. Avamın alimleri taklit etmesi ve "Bilmiyorsanız, zikir ehline sorunuz" ayetinde bunların kastedildiği konusunda alimler arasında ihtilaf yoktur. Bir müşkile ile karşılaştığı zaman, avamın ve bilgisi olmayan veya dini nasıl yaşayacağını bilmeyen insanların kıble ehlinden olduğuna inandığı alimlerden birinin söylediğini taklit etmesi kaçınılmazdır. Avamın fetva vermesinin caiz olmadığında da alimler ittifak etmişlerdir. Çünkü helal ve haram olduğunu söylemek için manaları bilmemektedirler.[1]

Bununla beraber avam hakkında mutlak konuşmanın ve mutlaka taklit etmesi gerektiğini söylemenin abartılı olduğu görüşündeyim. Çünkü taklidin, delili bilmeden başkasının sözü ile amel etmek olduğunu hatırlarsak, avamdan zeki olan bazı kişilerin, eline geçen nasstaki hücceti anlaması mümkündür. Çünkü bu tür nasslarda hüccet açıktır. Mesela, "Teyemmüm, bir kez elleri ve yüzü silmektir" ifadesini avamdan hangi insan anlamaz ki? Bu nedenle, "delili bilmek ve anlamaktan aciz olanların taklit etmeleri gerekir" demek daha doğru olur. Çünkü Allahu Teala kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemez."

3- Avam için taklit caiz ise de, her meselede mutlaka belli bir mezhebi taklit etmesi gerekmez. Çünkü hak, bir mezhep ile sınırlı değildir. Allahu Teala şöyle buyurur: "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve Rasulü'ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir."[2] Ayet, Allahu Teala ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında kimsenin yanılmaz olmadığını belirtmektedir. Aksine Peygamber dışında herkesin sözü alınabilir veya alınmayabilir. Muhammed el-Cevziyye *Rahimehullah* şöyle der:

---

[1] El-Bani, el-Hadisu Huccetun Binefsihi, 85-86
[2] 4 Nisa/59

“Avamın bilinen mezheplerden sadece birine bağlanması zorunlu mudur, değil midir? Bu konuda iki görüş vardır. Bir görüşe göre yalnız bir mezhebe bağlanması gerekmez. Kesin doğru olan budur. Çünkü Allah ve Rasulü’nün vacip kıldığı dışında vacip olmaz. Allah ve Rasulü de ümmetten sadece bir kişinin mezhebine bağlanmasını kimseye vacip kılmamıştır. Önceki nesiller böyle bir şeyden beri olmuştur ve böyle bir şeyi kimse söylememiştir. Kaldı ki, avamdan insanların bir mezhebe bağlanması da doğru olmaz. Çünkü avamın mezhebi yoktur. Zira mezhepli olmak, ancak belli bir şekilde görüş ve delillendirme sahibi olup mezheplerden anlayanlar için sözkonusu olur. Belli bir kişinin bütün görüşlerini almak ve başkalarının görüşlerini terketmek anlamında ümmetten sadece birinin mezhebini almak hiçbir kimsenin üzerine vacip değildir. Böyle bir şey, ümmette ortaya çıkan çirkin bir bid’attır. Allah’ı ve Rasulü’nü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* en iyi bilen ve ümmet içinde derecesi ve kıymeti en büyük olan ümmetin imamlarından hiçbiri böyle bir şeyin zorunlu olduğunu söylememiştir.”[1]

Muhammed el-Cevziyye başka bir yerde ise şöyle der: “Avamdan olan kişiler dört mezhep imamlarının birinden veya başka alimlerden sorabilirler. Ne soran kişilerin ne de fetva veren müftünün dört mezhep imamından biri ile bağlı kalması gerekmediği gibi, alimin de kendi memleketinin veya diğer memleketlerin birinde kendisi ile amel edilen belli bir hadise bağlı kalması gerekmez. Sahih bir hadis bulduğunda onunla amel etmesi gerekir.”[2]

4- Ahmed el-Harrani *Rahimehullah* şöyle der: “Kim belirli bir imamı taklit etmenin vacip olduğunu söylerse, tevbe etmesi istenir, tevbe ederse ne âlâ, etmezse öldürülür. Mutlaka bir imamı taklit etmek gerekir, diyorsa, cahil ve sapmış biri olur.”[3]

Ahmed el-Harrani *Rahimehullah*, “Allah ve Rasulü *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında her söylediğine uymanın vacip olduğu başka bir kimse yoktur” demek istemektedir. Çünkü değeri ve derecesi ne kadar büyük olursa olsun, insanlardan kim bir kişiye böyle bir özellik verirse, onu Allah’a ve Rasulü’ne denk tutmuş olur. Bu ise küfürdür. Allahu Teala şöyle buyurur: “Kafirler, rablerine başkalarını denk tutuyorlar.”[4]

Her konuda sadece belli bir imama uymanın vacip olduğunu kim söylerse, kafir olur. Çünkü Allahu Teala’ın “Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah'a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah'a ve

---

[1] İlamu’l-Muvakkıin, 4/262
[2] Muhammed el-Cevziyye, Age. 4/263
[3] Ahmed el-Harrani, el-İhtiyaratu’l-Fıkhiyye, 333
[4] 6 En’am/1

Rasulü'ne götürün"[1] hükmünü reddetmiş olur. Ayet, Allah ve Rasulü dışında kimseyi belirtmemiştir.

El-Bani, gençlere seslenişinde şöyle der: "Başkaları bir yana, okumuş mü'min gençlerin çoğuna bile kapalı olan bir konuya dikkatinizi çekmek isterim. Seyyid Kutub ve Mevdudi *Rahimehumellah* gibi çağdaş alimler, kitapları ve çabaları ile Müslümanlara, hakimiyetin sadece Allah'ın olduğunu, yani kanun koyma hakkının sadece Allahu Teala'ya ait olduğunu ve bunda kimsenin ona ortak olmadığını söylemişlerdir. Bu da Kitap ve Sünnet ile ilgili belirtilen nassların açıkça söylediği bir şeydir. Ancak burada sözkonusu gençlerden birçok kişi, hakimiyetin yalnız Allahu Teala'ya ait olduğu akidesine aykırı olan, ona ortak koşma fiilinin Müslüman veya ğayri müslim tarafından işlenmesi arasında farkın olmadığını anlamıyorlar. Allah'tan başka hakimiyet ve teşri hakkını kendisinde gören kişilerin Müslüman veya kafir, alim veya cahil olması arasında bir fark yoktur. Çünkü böyle bir şey mü'min gençlerin iman ettiği "Hakimiyet Allah'ındır" ilkesine aykırı düşmektedir."[2]

5- Taklit eden kişinin, hakkın, taklit ettiği mezhebinde olmadığını tespit ettiği anda hak olana dönmesi vacip olur. Allahu Teala şöyle buyurur: "Aralarında hüküm vermek üzere mü'minler Allah'a ve Rasulü'ne çağrıldıkları zaman sadece "işittik ve itaat ettik" demeleri gerekir. İşte kurtuluşa erenler onlardır."3 "Allah ve Rasulü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasule baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur."[3]

Allahu Teala her konuda kendisine ve Rasulü'ne *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* uymayı vacip kılmıştır. Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* dışında hiçbir kimse bu özelliğe sahip değildir. Alimin söylediği, sabit olan delile aykırı ise, reddedilir ve onunla amel etmediğimiz gibi başkalarının da onunla amel etmemesini söyleriz. Çünkü Rasulullah *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur: "Kim dinimizde, onda olmayan şeyler uydurursa, uydurduğu reddedilir."[4] İmam Şafii *Rahimehullah* şöyle der: "Rasulullah'ın *Sallallahu Aleyhi ve Sellem* sünnetini öğrendikten sonra onu bırakıp başka bir kişinin sözü ile amel etmek, hiçbir kimse için helal değildir."[5] Bu aynı zamanda, meşhur dört mezhep imamının görüşüdür.

---

[1] 4 Nisa/59
[2] El-Bani, el-Hadisu Huccetun Binefsihi, 96
[3] 24 Nur/51
[4] 33 Ahzab/36
[5] Müttefekun Aleyhi

İbn-i Abdilber, "Camiu Beyani'l-İlmi" isimli kitabında İbn-i Mes'ud'dan *Radıyallahu Anhu* şöyle dediğini rivayet eder: "Hiçbiriniz, iman ediyorsa iman edecek ve küfrediyorsa küfredecek şekilde, dininde başkasını taklit etmesin. Çünkü kötülükte örnek olmaz."

Şankiti *Rahimehullah*, "Bunlar Kur'an'ı hiç düşünmezler mi, yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var?"[1] ayetinin tefsirinde taklid konusunda faydalı bilgiler vermekte ve nerede caiz olduğu, nerede kötü olduğunu belirtmektedir.[2]

Burada söylediklerimizden maksat, yaşayan veya ölmüş belirli bir kişiye ya da belli bir mezhebe bağnazlık derecesinde bağlanmanın kötülüğünü anlatmak ve böyle bir şeyden sakındırmaktır. Çünkü Müslümanın Kitap ve Sünnet'in, yani şer'i delilin dışında bir şeye bu şekilde sarılması doğru olmaz. Haklı veya haksız olarak kişilere veya mezheplere bağnazlıkla bağlanmak, kötü cahiliyyenin özelliklerindendir. Allahu Teala şöyle buyurur: "O (müşrik) lere, "Allah'ın indirdiğine tabi olun" denildiği zaman, "Hayır, biz atalarımızı neyin üzerinde bulduysak ona tabi oluruz" derler."[3]

Muhammed Hâmid'in "Dinde anarşinin önüne geçmek için mezhep imamlarına bağlanmak gerekir" isminde bir kitabı vardır.[4] Yazar, kitabında belirli bir müçtehidi taklit etmenin vacip olduğunu söyleyerek[5] "Bilmiyorsanız zikir ehline sorun" ayetini delil göstermiştir. Halbuki belirttiğimiz gibi ayet, belirli bir alimi veya mezhebi taklit etmek gerektiğini söylemiyor. Kitabında baştan sona kadar bu ayet dışında, söyledikleri için başka bir delil göstermemiştir. Halbuki İbnu'l-Kayyim'in dediği gibi, belli bir mezhebi taklit etmeyi vacip kılan ne Kitap'ta ve ne de sünnette bir nass bulunmamaktadır. Böylece belirli bir alimi veya mezhebi taklit etmenin vacip olduğunu gösteren bir delilin olmadığını anlamış olmaktayız.

---

[1] 47 Muhammed/24
[2] Advau'l-Beyan, 7/428
[3] 2 Bakara/170
[4] Muhammed Hâmid, Lüzumu İttibai Mezahibi'l-Eimmeti Hasmen li'l-Favda'd-Diniyye, Mektebetu'l-Menar, Ürdün
[5] Age. 42